

Nekoliko o zgodovini papirja.

V starodavnih časih ljudje še niso poznali papirja. Namesto papirja so rabili najprej kamenene, pozneje pa iz kake kovine narejene plošče, na ktere so pisali s špičastimi kamenčki ali pa z železnimi dletci. Ker pa take plošče niso bile priročne in se niso dale lahko seboj nositi, jeli so se kmalu bolj pripravnih lesenih platnic posluževati. A tudi te jim niso dolgo za vse njihove potrebe ugajale. Marsikaj je bilo namreč treba zapisati, kar se ni dolgo potrebovalo, in ako bi bili morali vedno nove plošče jemati, bili bi jih preveč potratili; zato je pozneje take plošče prevlekli z voskom in so risali na nje s koščenimi klinici, kateri so bili na enem koncu poostreni, na drugem pa ploščnati. Z ostrim koncem so dolbli čerke v vosek, s ploščnatim so je pa zopet zagladili, ako zaznamovanega niso več potrebovali.

Kmalu jim je bila tudi ta naprava neugodna. Začeli so torej rabiti drevesno lubje in ličje, v katero so zbadali z iglicami pismenke. Najraje so rabili lipovo, bukovo, brezovo in javorovo ličje. Od bukovega ličja izhaja tudi naša slovenska beseda „bukve“; pa tudi latinska beseda „liber“, kar se po našem pravi „knjiga“, izhaja od ličja, katero so Rimci imenovali „liber“ ali „charta corticea.“

Pozneje so začeli rabiti ličje tako imenovanega papirjevega drevesa (*Cyperus papyrus*), ki raste v Egiptu ob potokih in rekah v tako obilnej meri, da se včasih celi gozdi vidijo ob bregovih ondodnih rek. Stari Egipčani so delali papir iz notranjega še sočnaterega ličja te rastline, in sicer na sledeči način: Najprej so ločili s tankimi iglicami ličje od debla in ga tako dolgo močili z vodo iz reke Nil, da se je spoprijelo; potem so ga na solncu osušili, in ko je bilo popolnoma suho, likali so ga z gladkimi zobmi. Takó izgotovljeni papir so imenovali Egipčani „biblos“, od koder pride tudi ime „biblia“, kar se pravi po našem sveto pismo.

Ta znajdba se je kmalu razširila po bližnjih in daljnih deželah ter je donášala Egipčanom obilno dobička za razprodano blagó.

Kmalu pa je egiptovski kralj Ptolomej II. prepovedal, da se papir v tuje dežele ne sme več izvaževati. Vzrok tej prepovedi je bil Pergamski kralj Eumen. Ta se je namreč hotel s Ptolomejem poskusiti, kateri bo imel poprej večjo bukvarnico. Da bi ga tedaj Eumen ne prekosil v napravi velikanskega bukvišča, začel mu je staviti ovire s tém, da mu ni več dopuščal papirja kupovati v svojej deželi.

V tej zadregi so iznajdli Pergamci neko drugo pisno pripravo; oslovsko in druge živalske kože so namreč takó ustrojili, da so jim služile mesto egiptovskega papirja. Ta papir še dandanašnji imenujemo po deželi, v kateri je bil iznajden, pergamen *). Pisali so na njega še v srednjem veku.

Ne dolgo po tej znajdbi začeli so Arabci iz bombaža (pavole) delati nov papir, kateri je v kratkem času egiptovskega popolnoma prekosil, pa je bil tudi prvi, ki je našemu današnjemu papirju zeló podoben. Imenovali so ga „gerski pergamen.“ A tudi ta papir ni bil veliko pripraven za pi-

*) Pergam je bilo mesto v malej Aziji.

sanje. Bil je premehek in na njega se ni dalo z drugim pisati, nego s čopičem.

Še le v trinajstem stoletji okoli leta 1270 so iznajdli na Nemškem papir iz konopelj in prediva. Perva papirnica je bila osnovana v Norimbergu leta 1390. Od tod se je raznesla ta iznajdba po vseh sosednjih pokrajinah.

Ko je pa leta 1440 Janez Gutenberg iznajdel knjigotiskarstvo in papir iz konopelj za tiskanje knjig ni bil pripraven, treba je bilo zopet nove iznajdbe. In rés, ta se jim je kmalu posrečila; začeli so namreč raztergane in umazane cunje, ki niso bile za nobeno drugo rabo več, v papir predelovati. — Ta iznajdba se je ohranila še do današnjega dne in se bode berž ko ne tudi obdržala.

Iz teh črtic tedaj vidimo, da je preteklo marsiktero stoletje, preden so ljudje prišli do takó pripravnega papirja, kakoršnega imamo dandanašnji.

Bukovski Tone.

Plaćilo za resnico.

Bil je nekdanj neki slepár, ki je hodil po svetu od kraja do kraja ter je povsod uganjal svoje šale. Nekega večera se vsede pred hišo nekega kmeta na klop, da bi se enmalo oddahnil. Ko pride kmet iz polja domú in ga vidi pred hišo sedéti, ga vpraša: „Kaj pa sediš tukaj? Zakaj ne greš raje v kako hiše, vsaj vidiš, da se že noč dela?“ — Šaljivec odgovori: „Dragi prijatelj! imam neko návado, ktera ni nikomur všeč. Po celej vasi sem že popraševal, al nobeden me noče imeti čez noč. Zató hočem raje tukaj le prenočiti, jutri bo znabiti bolje.“ Kmet radoveden kakošno navado imá slepár, vpraša ga dalje: „Povej mi vendar, kaj pa je to za ena návada, ktero imaš?“ Uni odgovori: „Jaz povem vsacemu resnico, zató me pa noče nobeden čez noč.“ — O saj je to vendar prav lepa návada! Pojdi le z menoj v hišo, prav prijeten gost si mi; resnica se mora spoštovati!“ Ideta v hišo. Kmet veli ženi: „Jera, pripravi prav dobro večerjo, gosta imamo v hiši!“

Ko se vsedejo k jedi, opazuje gost vse natanko in vidi, da imá gospodar eno oko zavezano, njegova žena in hišni maček pa sta na eno okó slepa. — Čez nekoliko časa pravi gospodar: „Prijatelj, vi ste ravno poprejdjali, da povsod govorite resnico, povejte tudi meni kako resnico.“ — Gost mu odgovori: „Gotovo bi vam jo rad povedal, al dobro vem, da bote hudi na mé.“ — „O ne, gotovo ne,“ odgovori kmet. — „Tedaj vam bom povedal resnico, ker jo zvedeti želite“ začne prekanjenec in pravi: „Glejte, tako dobri ljudje ste v tej hiši in vendar imate vsi skupaj, namreč vi, vaša žena in maček le tri oči!“

Ko kmet to sliši, se razjezi, zagrabi burklje in požene zviteža iz hiše. — To je bilo prekanjencu plaćilo za resnico.

Iván G.